

ДІДУХ

АТРИБУТ РІЗДВА,
ВМІСТИЛИЩЕ
ПРЕДКІВ ТА МАГІЯ
ПЕРЕРОДЖЕННЯ

ВИШОКИ

ТИХО
благодійний фонд

Що таке ДІДУХ?

На трьох ніжках, у сорочці та штаних, з вусами, чи просто як сніп соломи – у різних регіонах дідух відрізнявся за виглядом, втім дещо мало зберігався обов'язково. Це наявність зерна у ньому.

Дідух, діду́х, дід, колідник або сніп – ритуальний виріб з соломи. Це міг бути перший чи останній необмолочений обжинковий сніп, який ставили на покуть на Різдво.

Саме наявність зерна в ньому й магія першопочатку / кінця збору врожаю підсилюють його особливе значення.

5 фактів про народження дідуха

1

збіжжя заготовляли ще влітку – на зажинках (початок збору врожаю) або обжинках (завершення)

2

щоб зробити хороший дідух, потрібно було схопити момент, коли зерно вже достигло, а стебло ще містило вологу

3

зрізати перший сніп давали найменшій дівчинці з гурту

4

дорогою до поля і на самому полі, могли співати колядок

5

вважалося добре робити дідух з оберемку, який зрізав за один раз

Дідух міг складатися з однієї злакової культури, яка переважала у певному регіоні, як от овес на Бойківщині, жито на Поліссі, пшениця на Поділлі та Наддніпрянщині. Або ж сніп робили з суміші усіх сортів, які вирощували господарі.

Дідух — вмістилище предків

А ви знали, що наші пращури вірили, що померлі мають владу над усім, що є в землі — передусім над зерном, посадженим руками живих. Період різдвяних свят уявлявся як час, коли межа між світом живих і потойбіччям стирається, коли душі предків можуть прийти «в гості», а родина — спілкуватися з ними, просити про врожай і захист.

Дідух тут постає не лише як символ врожаю, а й як своєрідне вмістилище предків. Корінь «дід» вказує на цей зв'язок з померлими: на Поліссі діди - поминальні дні, на Бойківщині Святвечір називали Дідовим.

Внесення дідуха

Перед Святою вечерею господар урочисто заносив дідух до хати. Вносячи сніп відбувалися різні діалоги.

Господар ставив дідух на покуть - найпочесніше місце в хаті. Залежно від місцевої традиції, біля нього могли ставити різні предмети (різдвяний хліб «керечун», «крачун», «васильник», воду, мед).

ЦІКАВИЙ ФАКТ:

Інколи у дідух встромляли ложки — для кожного члена родини або для померлих.

Що робили з дідухами після закінчення свят?

Дідух стояв до завершення різдвяного циклу свят. На Водохреща його виносили з хати. Спершу обмолочували, а отримане зерно вважали благословенним предками, тому його використовували для першого посіву у новому році.

Були найрізноманітніші опції, що зробити з снопом далі:

- спалити, а попіл закопати
- згодувати худобі
- дати поклювати курям
- соломі використати як підстилку
- підкурити фруктові дерева
- підв'язати дерева

Усе це спрямовано на те, аби був добрий врожай у цьому році.

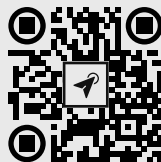
Річний цикл дідуха

Прикметно, що дідух проходить весь календарний рік – від зернини з попереднього снопа, засіяного навесні, до колосся на обжинках і далі знову до різдвяного столу. З позиції традиційної культури зберігати один і той самий дідух роками не логічно. Обряд потребував постійного оновлення, щоб продукувати магію достатку і переродження.

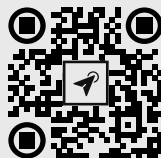

Джерела

Витоки. Зимовий цикл

Витоки. Літньо-осінній цикл

Пороблено: Солом'яні символи Різдва.
Як і коли насправді робили дідухи та павуки?

Пороблено: Різдвяні символи: кутя,
зерно, дідух, хліби

